

A kutatásban

országhatárok nélkül

„Régl törvény, hogy ami nincs, ami visszavonhatatlanul eltűnik, annak magas az értéke, és nagy a vonzása” — olvastam egy írás bevezetőjeként Kósa László néprajztudós szavait a Csehszlovákiai Magyar Néprajzi Társaság *Hírharang* című tájékoztatójában. Meggyőződésem, mindannyiunkat olykor hatalmába kerít a szorongás, hogy az idő elragadja tőlünk azt, amihez korábban kötődtünk — szülőhelyünk, gyermekkorunk környezetét, szokásait, kedves tárgyait, szellemi világát. Az idő ragadhatja el, ám elpusztíthatja a feledékenység és a nemtörődömség is. Az, hogy sokszor képtelenek vagyunk a megőrzésre, s amikor valami „visszavonhatatlanul eltűnik”, döbbenünk rá hiányára, értékére. Abszolút laikus lévén az etnográfiaiban, inkább a nosztalgia felé mozdultak el gondolataim a Kósa-sorok olvastán, interjúalanyomra, dr. Liszka Józsefre várva. A kíváncsiság és a jó hírek vezettek el hozzám, hogy kiterjedt munkájáról és munkatársainak érdemleges tevékenységéről fagassam.

— Az utánpótlás. Ennek érdekében néprajzi továbbképző tanfolyamokat szervezünk. Az elsőt Domicán tartottuk, a másodikat, harmadikat Szepsiben, s ez idén is Szepsiben találkozunk. Olyan vidék ez, ahol nagyon szívesen fogadnak bennünket, az emberek segítőkészek és vendégszeretőek. S bőven van mit feltérképezni a néprajz számára. A tanfolyamok részbeni

eredményeként jött létre a szerény kivitelű — de buzdító hatású — *Utánpótlás* című kiadványsorozat, amelyben az „utánpótlás” munkái látnak napvilágot, tehát a kezdő néprajzgyűjtőknek van ilyen formában is megnyilvánulási lehetőségük.

Itt kell még megemlíteni a Szlovák Rádió Magyar Adásában másfél esztendeig

Beszélgetés Liszka Józseffel

- Ön a Csehszlovákiai Magyar Néprajzi Társaság elnökeként miről tudja tájékoztatni Olvasóinkat a CSMNT munkájával kapcsolatban?

— Először is jelzem, hogy az áprilisi közgyűlésen el kell döntetünk, mi legyen a CSMNT új neve, hiszen Csehszlovákia már nem létezik. De térjünk vissza a jelenbe. A CSMNT megalakulása óta — 1989 decembere — százötven taggal sokrétű munkát fejt ki. A tagok között a diplomás néprajzkutatók mellett önkéntes gyűjtők, a néprajz iránt érdeklődők, diákok is jelen vannak. Az állandó kapcsolatot az összejöveteleken, rendezvényeken kívül a negyedévenként megjelenő kiadványunk, a *Hírharang* biztosítja. Ez a füzetformájú tájékoztató ismerteti tagságunkat a szlovákiai magyar néprajzkutatás eredményeiről, egymás tevékenységéről is hírt kapnak a tagok, s újabban a magyarországi, ill. a szlovák és a környező más országok nép-

rajzkutatásának eredményeiről, új irányzatairól is nyújtunk információkat.

- Tehát kapcsolatban vannak más néprajzi társaságokkal is...

— Természetesen, nagyon szoros a kapcsolatunk a Magyar Néprajzi Társasággal, továbbá az erdélyi Kriza János Néprajzi Társasággal, a vajdasági Kiss Lajos Néprajzi Társasággal, de a szlovák etnográfusokkal is kapcsolatban vagyunk, információkat, kiadványokat cserélünk.

Ezen kívül felvettük a kapcsolatot a Német Néprajzi Társasággal is, amelynek tájékoztató füzetében *(DGV-Informationen)* módomban állott a közelmúltban beszámolni a CSMNT eddigi eredményeiről, terveiről. Meglehetősen szoros kapcsolat alakult ki a bécsi székhelyű Ethnographica Pannonica Austriaca nemzetközi társasággal, amelynek három szlovákiai választmányi tagja közül az egyik én volnék...

- Mi az, ami folytonosan szerepel a CSMNT feladatai között?

„futott” ismeretterjesztő sorozatunkat, amely *Néprajz mindenkinek* címen kéthetente jelentkezett, s az előadások szövegei a Hét hasábjain is rendre megjelentek.

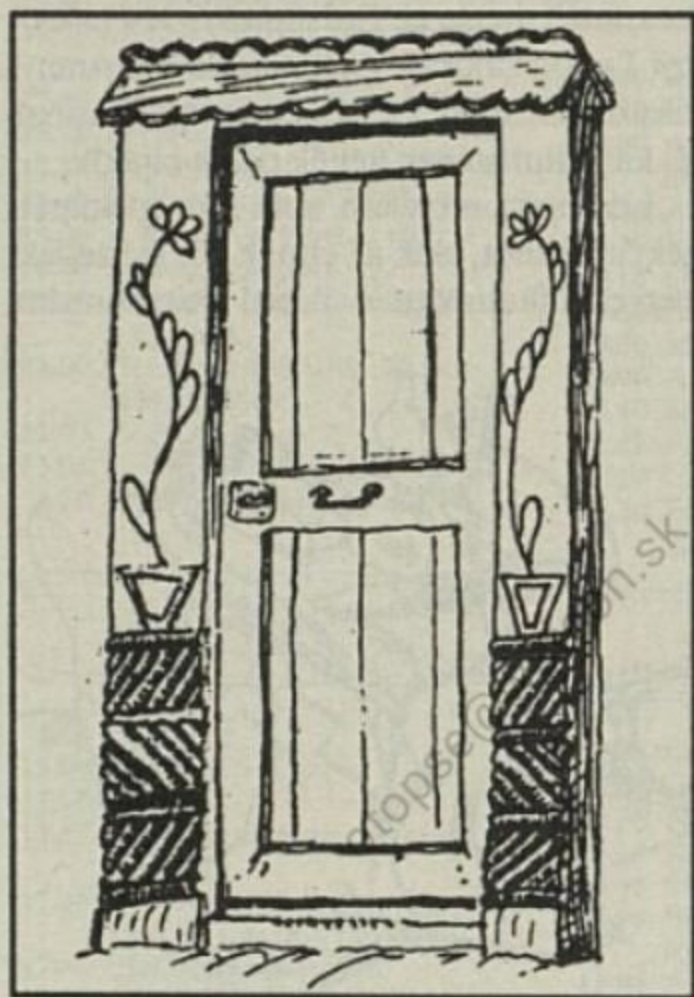
S ha már a publikációknál tartunk, legyen szabad utalnom Népismereti Könyvtár c. könyvsorozatunkra, amelynek ez ideig három kötete látott napvilágot; a legutóbbi (Csáky Károly: „Pogánykát vittünk, báránykát hoztunk”) a napokban hagyta el a nyomdát.

A CSMNT által létrehozott és részben gondozott, de a komáromi Duna Menti Múzeum Magyar Nemzetiségi Osztályán elhelyezett Adattárunk állománya már meghaladja a 7000 lapnyi terjedelmet. Hogy ebből is közkinccsé tegyünk valamit, beindítottuk az *Adattári Közlemények* című sorozatunkat. Első füzete most került nyomdába és az egykori Hont megyére vonatkozó adataink közül mutat be válogatást.

- A Néprajzi Társaságot a Duna Menti Múzeum Magyar Nemzetisé-

gi Osztályával — Komárom székhellyel — nemcsak az Ön személye köti össze, hogy Ön az irányítója az Osztálynak, hanem több közös munka, közösen megrendezett tanácskozás, anyaggyűjtés és publikációs tevékenység...

— Az 1991. októberében alakult Nemzetiségi Osztály elsőrendű feladata, hogy a szlovákiai magyar nemzeti kisebbség kultúráját, életkörülményeit, múltját és jelenét a társadalmi változások relációiban vizsgálja, feldolgozza és dokumentálja. Az Osztályon távolról néprajzi, történeti, művészettörté-

Peredi faragott kapu. Thal János túsajza, 1930-as évek

neti és dokumentációs részleg kialakítását tervezzük. Jelenleg a néprajzi, művészettörténeti és részben a dokumentációs részleg működik, miközben már több mint egy esztendeje történést keresünk! A CSMNT-vel és egy-két regionális múzeummal, az ipolysági Honti Múzeummal, a szobi Érdi János Könyvtárral, a váci Trajgor Ignác Múzeummal elindítottuk Hont megye hagyományos népi kultúrájának kutatását. Ez nagy igényű feladat, több évre terjed ki, Hont megye magyar és vegyes lakosságú falvait érinti. Újdonság számba megy, hogy a kutatás során nem vesszük figyelembe a mai országhatárokat, hanem a Hont egészét kutatjuk, tehát a magyarországi falvakat is. Kutatásaink monografikus jellegűek és 1995 végén zárulnak.

- Szólna a könyvkiadás területén elért eredményeikről is?

Természetesen, bár itt inkább csak tervekről, mint konkrét, kézzelfogható eredményekről számolhatok be. Osztályunk keretében bibliográfiai munkálatok is folynak. Ezek eredményeként egy bibliográ-

fia-sorozat kiadását tervezzük. Ez ideig a szlovákiai magyar néprajzkutatás 1991-re szóló bibliográfiája jelent meg nyomtatásban, rövidesen nyomdába kerül a Hont megye régészeti és néprajzi irodalmát összegyűjtő egy-egy füzet, valamint az 1992-es néprajzi bibliográfia.

Osztályunk mellett egy amolyan szellemi műhelyfélét is ki szeretnénk alakítani. Ennek érdekében több mint egy esztendeje indítottuk útjára a *Múzeumi esték* c. előadásorozatot. Nos, ezekből az előadásokból szintén szeretnénk a közeljövőben egy csokorra valót megjelentetni.

Osztályunk a CSMNT-vel közösen 1991 őszén *Interetnikus kapcsolatok a Kárpát-medence északi felében* címen rendezett nagysikerű nemzetközi konferenciát. Az ott elhangzott csaknem harminc előadás tölti majd ki a már nyomdában levő *Acta Museologica* címen megjelenő évkönyvünk első kötetét...

- Történt-e szemléletváltás a kisebbségi néprajzkutatásban?

— Természetesen fölélnkült a szakrális néprajzkutatás, s nagyobb nyilvánosságot kapott, mint a múlt években. Szerintem azonban az igazi szemléletváltás ott fogható meg, hogy előtérbe került a regionalizmus, vagyis a kutatásban eliminálódnak az országhatárok; földrajzi, történeti tájegységeket veszünk vizsgálódás alá. Szeretném ezen kívül kihangsúlyozni, hogy nagyon nagy igény van az interetnikus kapcsolatok, összefonódások, átfedések és hatások feldolgozására! Elsősorban mi vagyunk hivatottak, akik kettős vonásban élünk, arra, hogy ezeket a jelenségeket feldolgozzuk. Módunkban van kutatásokat végezni a szlovák és a magyar környezetben egyaránt.

Értékes munkákkal gyarapíthatnánk a magyar és a szlovák néprajztudományt egyaránt. Nagy hiányt tölthetnénk be ezzel.

Ezt a témakört járta körül a fentebb említett konferenciánk, de lényegében ehhez kapcsolódott a *Tájak közti kapcsolatok* címen, a CSMNT-vel és a Veszprém Megyei Akadémiai Bizottsággal 1992 őszén közösen megszervezett tudományos tanácskozásunk is. Ugyancsak ide kötődik az 1993. április 2—3-án, Tornalján, *Régiók és népi kultúra* címen, szintén a CSMNT-vel közösen megszervezésre kerülő nemzetközi tudományos tanácskozásunk is...

- Interjúnk sajnos nem terjedhetett ki minden munkamozzanatra, a széles körű tevékenység minden részletére, amit ez a kisebbségi tudományosságunknak több méltatást érdemlő területe végez. Bizonyára visszatérünk még hozzá lapunkban. Köszönöm a beszélgetést!

KARSAY KATALIN